

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر در سن ازدواج در جوانان مواجه با تأخیر ازدواج در ایران

محمد ترکاشوند مرادآبادی

عضو هیات علمی، گروه جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، m.torkashvand@yazd.ac.ir
واحد سرش

دانشجوی دکتری جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد

چکیده

مقدمه: سن ازدواج جوانان در کشور ایران در سال‌های اخیر تغییرات قابل توجهی کرده است. سیاست‌گذاری‌های جمعیتی در ایران نیز معطوف به تشویق جوانان به ازدواج (ازدواج در سن مناسب) و جلوگیری از بالا رفتن سن ازدواج بوده است. هدف پژوهش حاضر بررسی وضعیت ازدواج، علت تأخیر در ازدواج، سن ایده‌آل ازدواج و عوامل مؤثر بر تأخیر در سن ازدواج جوانان ایران است.

روش: روش تحقیق کمی و مبتنی بر تحلیل ثانویه داده‌های جمع‌آوری شده به وسیله سازمان ثبت‌احوال ایران در طرح ملی ازدواج و طلاق در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ است. جامعه آماری این تحقیق را تعداد ۹۵۰۰ نفر از جوانان در شرف ازدواج که به دفتر ثبت منتخب در کشور مراجعه کرده بودند تشکیل می‌دهد. سئوالات اصلی مورد تحلیل شامل سن مناسب ازدواج، علت تأخیر در ازدواج و تفاوت سن ازدواج بر حسب جنسیت بوده است که با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی پاسخگویان مورد تحلیل قرار گرفته است.

یافته‌ها: یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که ۴۷ درصد از پاسخگویان ۲۵ تا ۳۰ سال و ۹/۲۳ درصد، ۲۰ تا ۲۵ سال را سن مناسب ازدواج بیان کرده‌اند. سن مناسب ازدواج در بین مردان نسبت به زنان بالاتر است و مردان تمایل به ازدواج در سنین بالاتر از زنان را دارند. سن مناسب ازدواج با افزایش درآمد ماهیانه خانواده پدری و درآمد ماهیانه فرد افزایش می‌یابد. عمده‌ترین دلیل تأخیر در ازدواج شرایط نامناسب اقتصادی (۹۸/۳ درصد) و پیدانکردن فرد مناسب (۳۷/۶ درصد) بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری: عمده جوانان تمایل دارند که در سن مناسب ازدواج کنند و کافی است که شرایط اقتصادی و اجتماعی ازدواج برای آن‌ها فراهم باشد. در سیاست‌های جمعیتی توجه ویژه به مسائل اقتصادی و شغلی جوانان صورت گیرد. همچنین در سیاست‌های جمعیتی در کنار فراهم کردن شرایط اجتماعی و فرهنگی جوانان در دوران تحصیل، به مسائل اقتصادی، شغل و امنیت شغلی جوانان توجه جدی صورت بگیرد.

مقدمه

ازدواج یک نهاد اجتماعی و حقوقی مهم است که از طریق فراهم کردن مجموعه خاصی از حقوق، امتیازات، تعهدات، مسئولیت‌ها و انتظارات نقشی جدید، از روابط زناشویی حمایت می‌کند و موجب بقا و تداوم نهاد خانواده و ساختار اجتماعی می‌شود (احمدی و دیگران ۱۳۹۰: ۱۳۷). هم از نظر فرد، هم از دیدگاه زیستی و هم از منظر اجتماعی هیچ نهادی نیست که همانند ازدواج جهانی، ثابت و پایدار باشد. از این رو، هیچ نهادی نیز همانند آن تحت تأثیر دگرگونی‌های اجتماعی قرار نمی‌گیرد (میشل، ۱۳۵۴: ۱۵۱).

در وضعیت کنونی جامعه ایران، پدیده ازدواج تحت تأثیر تحولات ساختاری و ارزشی جامعه از یک سو و شرایط بی‌سازمانی و ناهماهنگی خرده نظام‌های اجتماعی از سوی دیگر، به عنوان یک مسئله اجتماعی نمود یافته است. افزایش مشکلات اقتصادی و مؤلفه‌هایی چون تورم، رکود، کاهش تولید، بیکاری، مصرف‌گرایی و افزایش سطح انتظارات، آثار منفی بر سن ازدواج جوانان گذاشته و موانع را در سر راه ازدواج جوانان به وجود آورده است. ازدواج و تشکیل خانواده به عنوان شاخص انتقال از دوره کودکی و جوانی به دوره بزرگسالی در مسیر زندگی اهمیت خود را از دست داده است و بیشتر مردم استقلال اقتصادی، داشتن شغل، اتمام تحصیلات و حمایت از یک خانواده را شرط انتقال به بزرگسالی می‌دانند (عباسی شوازی و دیگران، ۱۳۹۴).

انتخاب جامعه جوانان به عنوان جامعه هدف تحقیق به این دلیل است که این قشر به عنوان پیش‌گامان تغییر در جامعه و شکل‌دهنده آینده تغییرات جمعیتی در کشور هستند. بررسی نگرش آن‌ها در باب ازدواج نشان می‌دهد که تا چه اندازه وضعیت ازدواج در ایران ناشی از تغییر نگرش‌ها است یا شرایط اقتصادی و اجتماعی جامعه وضعیت ازدواج را در شرایط جاری قرار داده است. سیاست‌گذاری در حوزه ازدواج در کشور در وهله اول نیاز به این دارد که مشخص شود تغییرات ازدواج حاصل کدام یک از موارد فوق است.

مواد و روش‌ها

رویکرد تحقیق حاضر از نوع کمی با روش تحلیل ثانویه است. این تحقیق بر اساس داده‌های که سازمان ثبت‌احوال کشور در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ جمع‌آوری کرده بود، سن مناسب ازدواج را تجزیه و تحلیل کرده است. در تحقیق حاضر با توجه به هدف مطالعه که سنجش نگرش به سن ازدواج است جامعه مورد پژوهش از بین جوانان در شرف ازدواج (مراجعه‌کننده برای آزمایش قبل از ازدواج) انتخاب شده است. مطالعه نگرش‌های این افراد به سن تشکیل خانواده می‌تواند به سئوالات زیادی در رابطه با افزایش سن ازدواج در جامعه پاسخ بدهد. پژوهش حاضر دو سؤال اساسی دارد.

- ✓ وضعیت ایدئال سن ازدواج از نظر افراد چگونه است؟
- ✓ عوامل مؤثر بر سن ایدئال ازدواج چیست؟

متغیرهای مستقل شامل تحصیلات والدین، وضعیت اشتغال والدین، درآمد والدین، محل سکونت والدین و تعداد خواهر و برادر، جنس، سن، تحصیلات، وضعیت اشتغال، محل سکونت، مسکن ملکی و محل تأمین مسکن بعد از ازدواج است. متغیر وابسته سن مناسب ازدواج است.

در بخش توصیفی، ویژگی‌های فردی و خانوادگی پاسخگویان مورد توصیف و تحلیل قرار گرفته است. در توصیف ویژگی‌های فردی و خانوادگی پاسخگویان از جداول توزیع فراوانی و نمودارهای مقتضی بهره گرفته شده است. در بخش استنباطی، جهت بررسی و آزمون فرضیه‌های تحقیق به ارتباط متغیرهای وابسته و مستقل در تحقیق پرداخته شد.

یافته‌ها

سن مناسب ازدواج از دیدگاه پاسخگویان

سن مناسب ازدواج	تعداد	درصد
پایین‌تر از ۲۰ساله	۴۴	۱۷.۵
۲۰ تا ۲۵ساله	۶۰	۲۳.۹
۲۵ تا ۳۰ساله	۱۱۸	۴۷
بالاتر از ۳۰ساله	۲۹	۱۱.۶
جمع	۲۵۱	۱۰۰

تفاوت سن مناسب ازدواج در بین زن و مرد

	سن مناسب ازدواج			
	کمتر از ۲۰	۲۰ تا ۲۵	۲۵ تا ۳۰	بالاتر از ۳۰
فراوانی	۹	۲۵	۷۰	۲۲
مرد	۷.۱٪	۱۹.۸٪	۵۵.۶٪	۱.۱٪
فراوانی	۳۵	۳۵	۴۸	۷
زن	۲۸.۰٪	۲۸.۰٪	۳۸.۴٪	۵.۶٪
جمع	۴۴	۶۰	۱۱۸	۲۹
درصد	۱۷.۵٪	۲۳.۹٪	۴۷.۰٪	۱۱.۶٪

دلیل دیر ازدواج کردن پاسخگویان

دلیل پاسخگویان	تعداد	درصد
شرایط اقتصادی	۱۰	۳.۹۸
پیدانکردن فرد مناسب	۱۶	۶.۳۷
عدم تفاهم با افراد خواستگار	۱	۰.۳۹
داشتن استقلال مالی و اجتماعی	۲	۰.۷۹
کسب تجربیات بیشتر برای زندگی	۲	۰.۷۹
ازدواج ناموفق قبلی	۱	۰.۳۹
دنبال کردن فراهم کردن شرایط ازدواج	۳	۱.۱۹
سربازی	۱	۰.۳۹
ازدواج دوم	۴	۱.۵۹
شرایط نامناسب خانوادگی	۱	۰.۳۹
تحصیل	۱	۰.۳۹
نبود شرایط مناسب	۶	۲.۳۹
دنبال پیدا کردن دختر مناسب برای ازدواج	۲	۰.۷۹
بی‌پاسخ	۱۰	۳.۹۸
جمع پاسخگو	۶۰	۲۳.۹۰
داده‌های از دست رفته	۱۹۱	۷۶.۰۹
جمع کل	۲۵۱	۱۰۰

وضعیت مسکن ملکی و سن مناسب ازدواج پاسخگویان

	کمتر از ۲۰	۲۰ تا ۲۵	۲۵ تا ۳۰	بالاتر از ۳۰	جمع	
					تعداد	درصد
بلی	۱۴	۱۵	۳۷	۱۰	۷۶	۱۸.۴٪
نخیر	۳۰	۴۵	۸۰	۱۹	۱۷۴	۱۷.۲٪
بی‌پاسخ	۰	۰	۱	۰	۱	۰.۰٪
جمع	۴۴	۶۰	۱۱۸	۲۹	۲۵۱	۱۷.۵٪

نتایج و بحث

ازدواج یکی از مهم‌ترین وقایع جمعیتی در کنار سایر وقایع نظیر تولد، مرگ و مهاجرت است که تأثیر مهمی بر زندگی افراد دارد. با توجه به شرایط کنونی جامعه ایران می‌توان گفت ازدواج و سازوکارهای مرتبط با آن تبدیل به یک مسئله اجتماعی گردیده است.

بر اساس نتایج مطالعه پاسخگویان سن مناسب ازدواج را ۲۵ تا ۳۰ سال (۴۷ درصد) و ۲۰ تا ۲۵ (۲۳ درصد) بیان کرده‌اند. به طور کلی می‌توان گفت که سن مناسب ازدواج در بین مردان نسبت به زنان بالاتر است و مردان تمایل به ازدواج در سنین بالاتر از زنان دارند.

سن مناسب ازدواج با افزایش درآمد ماهیانه خانواده پدری افزایش می‌یابد و فرزندان خانواده‌های ثروتمند در سنین بالاتری ازدواج می‌کنند. سن مناسب ازدواج در شهر بالاتر از سن مناسب ازدواج در روستا است.

افراد با درآمد بالای ماهیانه سن مناسب ازدواج را بالاتر از افراد با درآمد ماهیانه پایین می‌دانند و با افزایش درآمد سن مناسب ازدواج بالا می‌رود و با کاهش درآمد ماهیانه سن ازدواج پایین می‌آید. به طور کلی اکثر افراد در هر گروه سن بین ۲۵ تا ۳۰ سال را مناسب ازدواج دانسته‌اند. ۷/۱۵ درصد از افراد دارای ملک سن کمتر از ۲۰ سال و ۵/۱۳ درصد آنها سن بالای ۳۰ سال را مناسب اعلام کرده‌اند. کسانی که دارای ملک پدری هستند و یا خودشان ملک دارند بیشتر از کسانی که ملک اجاره کرده‌اند تمایل به ازدواج در سنین پایین دارند. تعداد خواهر و برادر نیز در تعیین سن مناسب ازدواج مؤثر هست. ۳۰/۵۸ درصد از تک‌فرزندها سن کمتر از ۲۰ سال را مناسب ازدواج بیان کرده‌اند و هر چه تعداد خواهر و برادر بیشتر شود، تمایل به ازدواج در سنین بالاتر افزایش می‌یابد.

عمده دلیل دیر ازدواج کردن پاسخگویان شرایط نامناسب اقتصادی (۹۸/۳ درصد) و پیدانکردن فرد مناسب (۳۷/۶ درصد) بوده است. اما عمده‌ترین دلیل زود ازدواج کردن، پیدانکردن فرد مناسب (۱۸/۳ درصد)، موقعیت مناسب و شرایط مناسب و علاقه (۹۹/۱ درصد) بوده است. به عنوان نتیجه می‌توان گفت که عمده جوانان تمایل دارند که در سن مناسب ازدواج کنند و کافی است که شرایط اقتصادی و اجتماعی ازدواج برای آن‌ها فراهم باشد. در سیاست‌های جمعیتی توجه ویژه به مسائل اقتصادی و شغلی جوانان صورت گیرد. همچنین در سیاست‌های جمعیتی در کنار فراهم کردن شرایط اجتماعی و فرهنگی جوانان در دوران تحصیل، به مسائل اقتصادی، شغل و امنیت شغلی جوانان توجه جدی صورت بگیرد.

Abbasi-Shavazi, M.J. and McDonald, p. (2008a), "Family change in Iran: Religion, Revolution and the state", in Thornton, et al. "International Family change", Ed New York: Taylor and Francis Group.

Allen, S.M, Kalish, R.A (1984), Professional Women and Marriage, Journal of Marriage and Family, 46(2): 375-382.

Barbara S. Mensch, Susheela Singh and John B. Casterline (2005), "Trends in the Timing of First Marriage among Men and Women in the Developing World", The Changing Transitions to Adulthood in Developing Countries: Selected Studies, Washington, D.C.: The National Academies Press.

Becker, Gary S. (1974), A Theory of Marriage, Part II; The Journal of Political Economy, 82(2): S11-S26.

Boulier, Bryan L. and Mark R. Rosenzweig (1984), Schooling, Search and Spouse Selection: Testing Economic Theories of Marriage and Household Behavior; The Journal of Political Economy, Vol. 92, No. 4.

Brien, Michael J. and Lee A. Lillard (1994), Education, Marriage, and First Conception in Malaysia; The Journal of Human Resources, Vol. 29, No.4.

Brüderl, Josef and Andreas Diekmann (1997), Education and Marriage: A Comparative Study; Institute of Sociology, Munich.

Davis, K. (1984). Wives and work: the sex role revolution and its consequences. Population and Development Review, 10(3), 397-417.

Hamplova, Dana (2003), Marriage and Educational Attainment: A Dynamic Approach to First Union Formation, Institute of Sociological Review, 2003, vol. 39, No.

Ikamari, Lawrence (2005), The Effect of Education on the Timing of Marriage in Kenya; Demographic Research, Vol.12, Max Planck Institute for Demographic Research.